

NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Odgovorni vrednik **Dr. Janez Bleiweis.**

Tečaj X.

V saboto 9. oktobra (sredojesna) 1852.

List 81.

Hebrejske melodije.

Po angleškem L. Byron-a, poslovenil Jeriša.

XI.

Dodelal si!

Dodelal si, že slava se spominja;
Očine pesni se glasé
Od slavnih vzmag izbranoga nje sina,
Od bitev roke vitežke;
Od svetlih pridoblin njegova čina,
Od vračbe zlate svobode!

Če prav tja smert svobode kúp je bila,
Vendar ne boš okusil je!
Prežlahna kervca, ki od tebe lila,
Navniz poteči brani se:
U naših žilah bo se naj žarila,
Tvoj duh na sapi zibal se!

I tvoje ime za vojno domovinsko
Klic bojni bodi zanaprej;
Tvoj pad prošumlja zbôrno spev devinsko
Ko glas pervôtni naj odslej:
Jok — žalil bi ti glorio junačinsko —
Ne bodi obžalvan torej!

Namesnik živinskiga gnoja.

(Dalje.)

II. Černa perst.

Černa perst se imenujejo ostanjki sognjite živalde ali zeliš, kakor se n. pr. v votlih starih drevsih najde. Ta perst je bistven obstojin del persti, kakoršna mora biti na njivi, in kolikor več je take persti na njivi, toliko bolj rodovitna je.

V jamah se večkrat take persti veliko najde, ktero voda iz bližnjih krajev nanese in ki se napravi po sognjitim zelišu. V nekterih krajih je take persti posebno veliko, posebno ondi, kjer jo hudo-urniki skupej nanesó. Na ravnim take persti lahko ne najdeš.

Če je s peskam zmešana, toliko hitreji gnojí, ker zamore ložeti zrak do nje priti. Če je pa z ilovico zmešana, je bolj gosta in bolj počasi gnojí. Poboljšati se tudi dá, če se z moltram ali apnam zmeša.

Ako se to zgodi, se zamore naravnost na njivo zvoziti. Če je pa mokra in s peskam zmešana, ni dobra koj za gnojenje, ker je kislá. Spozná se to lahko potem, da na njej ločje in druge kisle trave rastejo. Taka perst mora naj manj eno leto v ne-prevelicah kupih ležati, da se dobro razkroji. Narbolji je pa, če se z apnam zmeša, ker se s tem naglo in gotovo dober gnoj napravi. Perst, ki ni na to vižo poboljšana bila, se nikdar ne smé koj podorati, ampak nar manj celo poletje mora na njivi raztrošena ležati, da jo zrak dovolj razkroji. Toraj je tudi narbolji, černo perst na tiste njive vo-

ziti, na kterih se praha napravi, ker se zamore tu narbolj z njivo perstjó zmešati. Napred naj se černa perst z brano povleče in valejem zdrobí in potem plitvo podorje. Koristno je tudi, če se taka perst pozimi na ozimino raztroši, potem pa se mora na spomlad z brano povleči in z valejem razdrobiti.

Černa perst poboljša vsako zemljo, zrahlja ilovnato zemljo in pešeno bolj vlažno stori. Na pešeno zemljo naj se vozi ilovnata, na ilovnato pa bolj pešena černa perst.

Velika overa, da se take zemlje teško ali cló ne more veliko dobiti, je ta, da so taki kraji, kjer je je nar več, večidel v vodi in je tedaj sila težavno, jo iz nje spraviti. Kjer se to zamore brez velicih stroškov storiti, naj se ne opusti, storjen trud se ti bo obilno poplačal, in kar ne more eden storiti, je večim mogoče. Gledati je tudi treba na letni čas in sušo, ko voda vsahne, da se ložej do take persti pride. Koliko te černe persti pa naj se na njivo zvozi, se razsodi po nje lastnosti.

III. Pepél.

Dobrota pepéla je zlo različna in se ravna po reči, iz ktere se je pepél napravil. Sploh je dober pepél na taki zemlji, ki nima apnenih in ilovnatih obstojnih delov, ki ni mokrotna in merzla. Pepél ne gnojí prav za prav, ampak le draži in s tem stori, da taki ostanjki zeliš v zemlji hitreji sognijejo.

Pepél iz derv se v današnjih časih le malo rabi za gnojenje, ampak se večidel mjilarjem drago proda. Izluženi ali mjilarski pepél, če ravno ni tako dober kakor neizluženi, je vendar vedno še dober, posebno za mahovnate travnike, kjer kisló zeliše raste.

Pepél iz premoga posebno dobro gnojí, na kteriga se pa pri nas le premalo gleda. Ima deloma tiste lastnosti kakor gips, deloma pa kakor molter ali žgana ilovica.

Pepél iz šote ima enake lastnosti, kakor iz oglja in je posebno dober za deteljo. Pa vsak pepél iz šote ni enako dober, nekteri je celó škodljiv za zeliša; dober pepél mora biti lohák, bel ali sivkast; če je pa čern, rudeč, ali rujav, je malo vreden. Na severnim Nemškim in Belgiškim povsod ta pepél rabijo. (Dalje sledi.)

Luna.

Z zemljo so se strašne prigodbe godile, strašne natorne moči so nje poveršje razrile, nje serce raztergale. Komaj pa se je zdelo, da vživa mir, si rodi stvarjenje polno življenja, iz začetka še sirovo, kakor je bila natora sama, ki pa postaja vedno žlahtniši, čudopolniši in umniši, kolikor bolj se je narava požlahnila. Tudi z luno so se strašne do-

godbe godile; tega nas prepričajo nje ravnine, ognjobjljujevne gore in druge znamenja. Tudi ona je počivala in rodila organsko življenje; to kaže nespremenjena podoba nje poveršja in čisti zrak. Tudi za-njo je moral čas priti, ko so se umne stvari iz njegovega praha rodile. Materija, iz ktere vsako življenje klije, znabiti v luni ni drugačna kakor na zemlji, akoravno se je mnogo zoper to govorilo. Edine reči, s katerimi v neposredno dotiko pridemo, kamni, ki z nebesa na zemljo padajo, so iz ravno tistih obstojnih delov, kakor na zemlji. Pogoji življenja zamorejo vendar le drugačni biti. Gorkota in svitloba ste glavna pogoja vsacega organskega življenja in se razprostirata po celem širocem morji, po vsih otocih. Voda in zrak pa, življa organskih stvari, v katerih dihaajo in rastejo, ki jim v vednim gibanju živež pripravljajo, tudi v luni nista tuja, ali nju narava je od zemeljske silo različna. Zavolj tega prebivavci lune ne morejo biti ljudje. Marveč, kakor je zemlja v raznih dobah razne stvari rodila, morajo tudi druge nebeske telesa razne dobe imeti. Koliko upliva ima le podnebni zrak na telo človeka ali drugih živali! Brez kislica bi človek ne mogel živeti; na visocih hribih moramo hitrejši sopsti, ker je zrak tanjši. V luni je pa zrak silno tenak, v tako tanjkem zraku pa tudi zeliše ne zamore tako naglo rasti kakor na zemlji. Zamore tedaj le tisučeri del tega zrasti, kakor na zemlji v enakem času. Ker je pa rastlinstvo pogodba življenja živalstva, mora živalstvo biti v primeri z rastlinstvom. Po tem takem bi bil prebivavec, ako bi imel tako goste kosti kakor človek na zemlji, le eno čerto velik, tedaj mravlji enak. Ako bi bil velik kakor človek, bi bilo njegovo truplo komaj tako gosto, kakor je zrak pri nas. Se vé, da nas silijo dolgi dnevi in noči lune in s tem združena prememba gorkote in mraza, verjeti, da bolj njezne rastline v enem dnevu ali v enem poletju dorasejo. Na tako vižo bi bil ték življenja dvanajstkrat hitreji kakor na zemlji, sopenje bi bilo nagleje, pa tudi življenje krajši in znabiti prekratko za razvitje umnih stvari.

Pa še k drugimu mnenju nas premišljevanje lune napelje. Luna, ud sveta, se premika v sočutji z družimi svetovi, posebno z zemljo. Toliko se je govorilo, koliko da luna zemlji koristi, da je ona skoraj samo za zemlje voljo vstvarjena. Slavili so jo, da ona tamne noči razsvetli in mornarja po neznanih morjih vodi, da se ima nje luči zahvaliti začetje računstva časa, in nje premikanju naznačenje krajev na zemlji. Praznoverstvo je to dobro porabilo in je pripisovalo luni čudne moči v življenju. Govorili so celò, da ima luna neposredni upliv na našo zemljo, ker iz lune kamni do nas leté. Ognjene prikazni, ktere so celò zvezdoznanci Piazzi in Herschel za ognjobjljujevne gore, Schröter za pogoriše imeli, so to mnenje še bolj poterdile. Ali 20 do 30 več metavna moč kakor ognjobjljujevni gor na zemlji, ki bi se morala tirjati, kakor tudi to, da se pri tem ni nekaka prememba opazila, gotovo in bolj zaverže to mnenje, kakor če se dokazuje, da tanjki zrak ognja ne pripusti. (Dalje sledi.)

Ogled nove kazenske postave

zoper hudodelstva, pregreške in prestopke.

(Dalje.)

Od motjenja vere.

Hudodelstvo motjenja vere stori:

1. kdor z govorjenjem, djanji, v natisnjenih delih ali razširjanih pisanjih Boga preklinja;

2. kdor bogoslužje kakoršne koli v deržavi obstoječe vere moti, ali kdor, gerdo ravna je s posodjem za božjo službo namenjenim, ali sicer z djanjem, govorjenjem, v natisnjenih delih ali razširjanih pisanjih, javno veri zaničevanje skazuje;
3. kdor kristjana k odpadu od kristjanstva zapelja, ali
4. kdor neverstvo razširjati, ali kak kristjanski veri nasproten kriv nauk raztrositi skuša.

Če se je z motjenjem vere očitno pohujšanje dalo, ali kdo zapeljal, ali če je z začetjem bila občna nevarnost združena, naj se to hudodelstvo kaznuje s težko ječo od 1 do 5 let; pri veliki hudobi ali nevarnosti pa tudi do 10 let.

Če se nobena v poprejšnem paragrafu omenjenih okolšin ne pripeti, gré motjenje vere kazniti z ječo od 6 mescov do 1 leta.

Od posilne nečistosti.

Kazen tega hudodelstva je težka ječa med 5 in 10 leti. Ako je iz sile nastopila znamenita škoda na zdravju, ali clo na življenju, naj se kazen zdaljša, da bode med 10 in 20 leti terpela. Ako je hudodelstvo smert žaljene uzročilo, se prisojuje težka ječa na vse žive dni.

Zavodba, s ktero kdo svoji skerbi ali sebi v izrejo ali podučevanje zaupano osebo zapelje, da tako nečisto delo stori ali terpi, in sovodstvo, ako je bila po taistem nedolžna oseba zapeljana, ali če se z njim zakrivé starši, varhi, izrejniki ali učenci proti svojim otrokom, varvancom, ali sebi v izrejo ali za podučevanje izročnim osebam, se kaznuje s težko ječo od 1 do 5 let.

Od umora.

Kdor zoper človeka, z namenom ga usmertiti, tako ravna, da je iz tega njegova ali drugega človeka smert prišla, se zakrivi s hudodelstvom umora, če je tudi ti izid samo zavoljo osebne lastnosti poškodovanega, ali zgol zavoljo naključbinih okolšin, v katerih se je djanje doprineslo, ali samo zavoljo umesnih uzrokov nastopil, ki so se po naključbi pritaknili, ako je djanje k le tim uzrokom priliko dale.

Verste umora so:

1. Zavratni ali skrivni umor, ki se s strupom ali sicer zasedljivo (potuhnjeno) stori;
2. Razbojni umor, ki se doprinese z namenom, se tujega blaga po sili zoper osebo polastiti.
3. Naročeni umor, h kateremu je kdo koga najel ali kako drugači napravil.
4. Prosti umor, ki se nobenemu izmed imenovanih težkih plemen ne prišteva.

Vsak dopernešen umor naj se kaznuje s smertjo ne samo na morivcu, ampak tudi na tistem, ki bi ga bil naročil, ali kateri je pri morenju djavno pripomogel.

Tisti, kateri niso neposrednje pri morenju se djavno vdeležili, pa so kako drugači, bolj izdalje k djanju pripomogli, naj se pri prostem umoru kaznujejo s težko ječo od 5 do 10 let; če je pa bil umorjen kdo iz med sorodnikov navgorne ali navdolne verste, zakonski družé kacega pripomagovavca, ko so jim te razmere znane bile, ali če se je zavratni, razbojni ali naročeni umor storil, med 10 in 20 leti.

Začetni, pa ne dognani prosti umor se kaznuje na storivcu in neposrednjih sokrivcih s težko ječo od 5 do 10 let, na oddaljenih sokrivcih in deležnikih od 1 do 5 let. Če se je pa razbojni, zavratni, naročeni umor ali umor v poprejšnem paragrafu omenjenih svojcov skusil, je treba odmerjati kazen težke ječe proti storivcu in neposrednjim sokrivcom med 10 in 20 leti, in pri posebnih obtežavah na vse žive

raznih kupcev kup delajo, da se tako različne reči dobro zmešajo, potem se tudi lege napravijo iz apna, pepela, saj in še gorkiga živinskega gnoja, ali se pa tak kup z gnojnico polije. Ako se pa tak mešanec napravlja, je treba dobro prevdariti, da zavljudaljne vožnje persti ne postane dražji kakor bi bil živinski gnoj sam; toraj naj se tak mešanec vedno takrat napravlja, ko ni mnogo družiga dela.

Če je pa bolji tak kup pri gnojnišču ali na njivi napraviti, naj vsak gospodar sam po drugih okoljšinah razsodi.

Mešanec se rabi posebno na senožetih in njivah, kjer detelja raste, dober je tudi za sadne drevesa, pa tudi za repo, hmelj itd. ga posebno hvallijo. Pa tudi na družih njivah je kaj koristen, če se plitvo podorje ali spomladi po ozimini raztrosi; v poslednjem primerleji je včasih čudeže delal.

Mešanec je pač vreden, da bi se na-nj bolj porajtalo, kakor se je to do zdaj zgodilo. Ako bi se cestnik in blato po ulicah, gazih in potih marljivo v ta namen spravljal, bi marsikteri terg, marsiktera vas veliko lepši bila. Župani bi zamogli v tej reči v prid celih sosesk marsikaj storiti in akoravno bi jim bila iz začetka morebiti dobrota z nehvaležnostjo povernjena, bi se ljudje gotovo poslednjič dobrote prepričali.

Poslednjič moramo tudi še na živinsko blato, na prah in blato po cestah opomniti, ker vse to je prav dobro za gnoj. Za pobiranje živinskega blata so ubožni otroci pripravi, ki nimajo družiga dela, kakor je to po nekterih krajih na Slovenskem v navadi.

Luna.

(Dalje in konec.)

Svetovi imajo posebno moč eden do družega. Delé eden družemu svitlobo, gorkoto in eden družega na se vleče. Se vé da je lunna svitloba skoraj 90.000krat slabēja, kakor sončna, in da luneni žarki ne delé gorkote, se sploh terdi. Hočejo celó nekteri vediti, da mrazijo, kar s tem dokazujejo, da so noči, v kterih jasna luna sveti, bolj merzle od družih. Luna sveti, ko je nebo jasno, zemlja se tudi zmrazi, če je nebo jasno, pa ne, če luna sveti. Po skušnjah Mellonia delé tudi žarki blede lune primerno gorkote.

Že starim Feničanom ni bila luna neznana stvar; ker so poznali močno sopenje morja, pritok in odtok, in ga njemu pripisovali. Ako so se pa takrat še te moči, kakor čeznatorne bali, je učenost pozneji dokazala, da to le od tega pride, ker ga luna na se vleče. Med tem, ko se suha zemlja po rednem potu verti, se premika morje krog zemlje. Ako ravno sonce in luna skupej to premikovanje storé, je vendar upliv lune skoraj trikrat veči, ker je 400krat bližej zemlje. Toraj redno sledi prememba pritoka in odtoka posebno teku lune, ako ga lenoba vode, bregovi in vetrovi ne zadržujejo.

Ker se pa svetovi vedno nasprotno na se vlečejo, se vé, da tudi zemlja v morji lune pritok in odtok napravlja, ki pa mora biti 81krat močnejši. Ker je pa luna vedno le z eno stranjo proti zemlji obrnjena, mora tako silna moč stanovitno raztanjševati vodeno in zračno odejo, in nekteri so že zavljudaljne tega k mnenju prišli, da sta za ohranjenje enakovažnosti morje in zrak na nasprotno stran lune zbežala. Nikakor celo terdo stvorje lune v mehkem prvotnem stanu ni moglo zoperstati, in toraj je proti zemlji bolj zalita luna, akoravno znese to le 1000 čevljev.

Ne samo morje, ampak tudi naš zrak luna na se vleče in tako pritok in odtok napravi, kar zrakomer dokaže. Ali to premikanje je tako majhno, komaj za eno čerto, da se ne zamore za gotovo dokazati, da ima luna kak upliv do vremena na zemlji. Vendar stara véra tirja dokaze, in skušnje so poterdile, česar učenost ni mogla dokazati. Skozdobo, ki obseže 28 let, so število tistih dni sostavili, v kterih je deževalo, razmera se je preiskala, v kteri je bilo deževanje proti stanju lune. Najdlo se je, da je naj manj dežja padlo med zadnjim krajcem in mlajem, naj več pa med prvim krajcem in polno luno, da se tedaj dež po premembi lune ravna. Najdlo se je dalej, da je naj bolj deževalo, ko je bila luna naj bližej zemlje in naj manj, ko je naj dalej od zemlje stala. Da se pa iz tega nič za gotovo ne da dokazati, se tudi iz teh skušinj dokaže. Imamo pa tudi skušnje iz tropiških dežel, in sicer iz Guinée 50letne, ki pa tudi nič gotoviga ne dokažejo. Stare vére se pa vendar ljudje ne dajo vzeti. Vsak se opira na lastne skušnje in terdi, da je sto- in stokrat prepričan, da se z luno tudi vreme spremeni. Kar komu stara mati pravijo, pripoveduje on verno tudi vnukom.

Akoravno pri opazovanji zadenemo na toliko oporek, ker eden terdi to, drug drugo, akoravno je vreme tako nestanovitno, tako neredno, da nič bolj na svetu, akoravno učenost dokaže, da luna na vreme ne more imeti velicega upliva, so si ljudje vendar stanovitne vremenske vodila storili. Ako je vreme od mlaja do prvega krajca stanovitno, pravijo, se tudi do polne lune ne bode spremenilo, od te dobe pa se zna do prihodnjega mlaja ravno nasprotno goditi. Ako bi zares luna na vreme toliko upliva imela, bi se moralo vsako osemnajsto leto vreme poverniti, ker luna vsako enajsto leto v ravno tisto razmero proti zemlji pride. Potem bi se vremelahko prerokovalo, in prerok bi se ne zlagal tolikokrat, kakor se to sicer zgodi. Vreme pa odvisi od mnogih, še celó neznanih zadev. Krajne natorske razmere, vetrovi, sončna gorkota, zemeljski magnetizem in zračna elektrika storijo premembe vremena. Dokler te reči niso popolnoma znane, se vreme nikakor ne bo dalo prerokovati. Človek ima veselje skrivnostno z novimi skrivnostmi zvediti. Nezapodljiva znamenja čutničnega življenja pripisuje magnetizmu, ker tudi ti ji še skrivnostna stvar. Čudne vremenske premembe pripisuje luni, ker ravno tako malo v njej vé, in ker postopač mora enkrat kaj za zemljo in človeka storiti.

Kakor med plevami zerno, se najde tudi med mnogimi vražami srednjega veka, ki je v luni in zvezdah osodo bral, tu in tam kaj premišljevanja vrednega. Pravijo, da je les, posekan o mladi luni, slabši, se raji razpoka in gnije, kakor če se poseka ob času stare lune in skušnje v zahodnji Indii hočejo to poterditi. Več kmetovavcev terdi, da je naj bolje sejati in saditi ob času mlade lune, da je treba na to gledati, da koklja ob času polne lune piške zvali. Kak upliv ima luna na bolnike, je znano. Brahori, pravijo, da ob času polne lune zatečejo, boleznin jetrih se pohujšajo in blazni huje divjajo. Pa vsih teh prikazinj učenost še vedno ni razjasnila, znabiti ravno zavljudaljne tega, ker so med ljudstvom tako terdno ukoreninjene in jih preiskovavec za vražo ima. Kar smo pa bolj globoko v skrivnosti življenja pogledali in vémo, kako neizrečeno njezne nature je čutnično življenje; kar ne moremo več tajiti čudnih prikazinj magnetizma in moramo poterditi storiteljnost svitlobe, če je tudi

oko ne čuti: mora tedaj tudi čas biti, se na te prikazni ozirati, po premišljevanju resnico zvesti in tako skrivnosti odkrivati v blagor človeštva.

Ogled nove kazenske postave

zoper hudodelstva, pregreške in prestopke.

(Dalje.)

Od uboja.

Ako se djanje, po katerem kak človek ob življenje pride, se ne doprinese sicer z nakano, ga usmeriti, pa vendar s kakim drugim sovražnim namenom, je hudodelstvo uboj.

Če se je pri ropanji s kakim človekom tako posilno ravnalo, da je iz tega njegova smert nastopila, naj se za uboj vsi ti, kateri so k usmertenju pripomogli, s smertjo kaznujejo.

V družih primerlejih se kaznuje uboj s težko ječo od 5 do 10 let; če bi pa bil storivec z ubitim v bližnji žlahti, ali je njemu nasproti posebne dolžnosti imel, od 10 do 20 let.

Če je pri tepežu, ki se je med več ljudmi unel, ali pri hudem ravnanju, zoper eno ali več oseb začetem, bil kdo usmerten, je vsakteri, ki mu je kako smertno oškodo zadal, kriv uboja. Če je pa smert samo zavoljo vseh oškod ali celega hudega ravnanja skupej nastopila, ali če se odločiti ne da, kdo mu je smertno oškodo prizadjal, ni sicer nikdo kriv uboja, vsi ti pa, ki so se ubitega lotili, so krivi hudodelstva težke telesne poškodbe, in se obsojujejo v težko ječo od 1 do 5 let.

Od odgnanja telesnega ploda ali spočetka.

Ženska, ktera nalaš kakoršno budi djanje započne, po katerem se nje telesni plod odžene ali nje porod tako napravi, da otrok mertev na svet pride, postane hudodelstva kriva.

Ako se je odgnanje skusilo, pa ne zgodilo, naj se kazni odmerja z ječo med 6 meseci in enim letom; doprinešeno odgnanje pa gré kaznovati stežko ječo med 1 in 5 leti.

V ravno to kazni, toda s poostrenjem, naj se obsojuje oče odgnanega otroka, če je hudodelstva sokriv.

S tem hudodelstvom se tudi zakrivi, kdor iz kakoršnega koli namena, brez maternega vedenja in privoljenja, plod njenega telesa odžene ali odgnati skuša.

Tacega hudodelnika je treba s težko ječo med 1 in 5 leti; in če je ob enem po hudodelstvu mati prišla v nevarnost za življenje ali v škodo na zdravju, med 5 in 10 leti kaznovati.

Od izpoloženja otroka.

Kdor otroka take starosti, ko si v otetbo svojega življenja sam pomagati ne more, izpoloži, da bi ga smertni nevarnosti izročil, ali tudi samo, da bi njegovo rešenje naključbi prepustil, storí hudodelstvo, naj ga je k temu kakoršni koli vzrok pripravil.

Ako je bil otrok na vstranskem kraju, kamor po navadi ljudje ne zahajajo, ali v takih okolšinah izpoložen, da ni bilo lahko mogoče, da bi ga kdo kmalo zapazil in rešil, je kazni težka ječa od 1 do 5 let, in če je smert otroka nastopila, od 5 do 10 let.

Če se je pa dete na takem kraju, kamor ljudje navadno zahajajo, in tako izpoložilo, da je bilo po pameti pričakovati, da ga bode kmalo kdo zapazil in otel, naj se izpoloženje kaznuje z ječo med 6 meseci in 1 letom. Če bi pa bilo otroče vendar umerlo, je kazni ječa od 1 do 5 let.

(Dalje sledi.)

Polovanje po Laškim.

Spisal M. Verné.

27. pismo.

Dragi prijatelj!

Drugi dan, 17. julia, sim se peljal o poldne po železnici, 16 milj dalje v Kazerto (Caserta), kjer je sloveče veličansko kraljevo poslopje, de je mende malo taci na svetu. Zatoraj ne pričakuj, de bi bil v stanu Ti ga popisati. V poslopji je precej velika, prelepa cerkev, krasno gledišče in vse, česar je treba; zraven poslopja pa je silno velika pristava polna lepih vertov, gajev in ribnikov. Tudi je tū precej veliko jezero z zalim otokam, in lep slap, ker se reka, čez 30 milj dalje napeljana, izverh hriba lije in v ravnino teče. — Nad to pristavo je na griču neka majhna soseska, ki ji „San Leucio“ pravijo, in ktere prebivavci se le s svilno ali židno rejo pečajo, svilo predejo in tkejo. — Ko sim bil vse to ogledal, je bilo že prepozno v Kapuo iti, desiravno ni dalje od Kazerte; zatoraj sim se zvečer z vozovlakam nazaj v Napolo peljal.

Poslednjič sim se hotel še z Vezuvjem, ki je ravno čversto razsajal in oginj (lavo) bljuval, nekoliko bolj soznati. V nedeljo, 18. julia, ob osmih zvečer se peljem v Rezino (Resina), kamor je iz Napola debelo uro. Čez kake pol ure zajahamo v Rezini konje, in ob enajstih smo bili že sred hriba „pri pušavniku“ (Eremita). Pušavnik je že star, pa še terden menih frančiškanskiga reda, ki z enim hlapcam tū v precej prostorni in terdno sozidani hiši stanuje. Šest in dvajset let je že v ti pušavi, pa zoper samoto mu ni treba tožiti, ker ima zmiram radovednih obiskovavcov in popotnikov dovolj pri sebi, in nekaj časa sèm tudi nekoliko vojakov, de popotnike hudobnih ljudi varjejo. Tū smo mende dvé uri počivali, in potem še kake pol ure bolj poprek hriba jezdili. Ne dalje nad pušavnikovo hišo je zalo novo poslopje „Osservatorio meteorologico Vesuviano“. — Dokler sim jezdil, mi ni bilo nič; ko je bilo pa treba peš verh hriba iti, sim terpel ko živina, in de Ti po pravici povém, žal mi je bilo, de sim se bil na tako težavno pot podal. Tū se gré naravnost gor kakor po strehi. Človek se malo manj ko do kolena v Vezuvjev pepél, ki je zgol pesek, udíra, in ko en korak naprej storí, večkrat ravno toliko in še več nazaj zdersne. Vse do srajce in hlače sim bil slekel, in vender sim se potil, de sim bil moker, kakor de bi bil iz vode zlezil; usta so se mi bile posušile, de nisim mogel pregovoriti. Le tó me je še tolažilo, de toliko družih in še celò ženskih gor gré in pride, — de se je tovarš Miniussi, ki ni ravno terdniga zdravja, dobro ponašal, — in de je bil komaj pet mescov prej tudi naš rojak dohtar Martin Dolničar iz Tersta verh tega strašniga hriba. — Malo po malim smo prišli na staro, ohlajeno lavo, kjer se saj več udiralo ni. V Napoli sim vidil neke podobe, ki kažejo, kako ljudje na Vezuvi hodijo, pa sim menil, de so spačenke (karikature). Mož vleče namreč človeka z jermenam ali z vervjo gor seboj, drugi pa ga zad naprej riva, in ko bi pasti imel, kar je prav lahko, priderzuje, de ne pade. Tū sim se sam prepiral, de podobe niso spačenke, in de brez take pomoči bi bil še veliko več terpel. Z veliko težavo pridemo gor in poležemo poleg razbeljene lave (Vezuvjeviga izmečka), ki je bila pa mende že kaka dva dni stara, ker je bila po verhu že črna, — in se osušimo. Čez eno uro se spet vzdignemo in gremo proti izhodni strani verha, de bi sončni izhod vidili.

To je bila pač srečna misel! Še le tisti dan si je bila lava drugi odtok zbrala, in je na severni strani v strašno brezno med Vezuvjem in Somam kot ognjena reka — grozovitni peklenski „Phlegeton“ — tekla. Ravno